

آفریقا و آمریکای لاتین در قرن نوزدهم: نبرد علیه استعمار

<ul style="list-style-type: none"> • معنی لغوی: طلب عمران و آبادی • ادعای اروپاییان از به کار بردن این کلمه: متمدن ساختن مردم و آباد کردن نواحی آفریقا، آمریکای لاتین و آسیا • هدف اصلی: دست اندازی به منابع ثروت این سرزمین‌ها و ساقط کردن حکومت‌های ملی و مردمی و روی کار آوردن حکومت‌های وابسته • شکل‌های گوناگون استعمار: <ul style="list-style-type: none"> ۱- حمله‌ی نظامی ۲- تصرف خاک یک کشور ۳- تحت‌الحمایه کردن ۴- اخذ امتیازات سیاسی - اقتصادی ۵- برقراری روابط غیرعادلانه‌ی اقتصادی و تجاری 	<p style="text-align: center;">استعمار</p>
<p style="text-align: center;">الف) استعمار در آفریقا</p> <ul style="list-style-type: none"> • مصر جزئی از قلمرو دولت عثمانی، در قرن ۱۹ • اتصال راه خشکی، دریای مدیترانه به دریای سرخ • اهمیت برای اروپاییان به دلیل <ul style="list-style-type: none"> ۱- لنگر انداختن در سواحل شمالی مصر ۲- انتقال کالا از راه خشکی به ساحل دریای سرخ ۳- فرستادن کالاها از راه دریا به ایران، هند و نواحی جنوب آسیا 	<p style="text-align: center;">مصر؛ آغاز یک هجوم دیگر</p>
<ul style="list-style-type: none"> • در صدد لشکرکشی به هند (۱۷۹۸ م.) • لشکرکشی و تصرف مصر • معرفی خود به عنوان طرفدار مردم و دشمن مالکان 	<p style="text-align: center;">اقدامات ناپلئون برای ضربه زدن به انگلستان</p>
<ul style="list-style-type: none"> • فریب نخوردن مصریان و قیام علیه ناپلئون • حمله انگلیسی‌ها به مصر • درگیری با فرانسویان • اعزام محمدعلی پاشا سردار مشهور دولت عثمانی به مصر <p style="text-align: center;">اقدامات محمدعلی پاشا:</p> <ul style="list-style-type: none"> • بیرون راندن فرانسویان از مصر با کمک مردم • کوتاه کردن دست انگلیسی‌ها از مصر • تحکیم بخشیدن مالکیت خود با تار و مار کردن نیروهای انگلیسی در نبردی سنگین • جلب رضایت سلطان عثمانی • تأسیس سلسله‌ی خدیوان مصر یا خاندان محمدعلی پاشا <p style="text-align: center;">اصلاحات محمدعلی پاشا:</p> <ul style="list-style-type: none"> • دو نکته‌ی قابل توجه برای محمدعلی پاشا از تهاجم استعمارگران انگلیسی و فرانسوی: <ul style="list-style-type: none"> ۱- ارزش و اهمیت نظامی - سیاسی مصر (به ویژه برای انگلستان) ۲- عقب ماندگی مسلمانان از جمله مصریان نسبت به اروپاییان 	<p style="text-align: center;">عکس العمل مردم مصر</p>

اقدامات اصلاحی محمدعلی پاشا:

- اصلاح و نوسازی ارتش و اقتصاد
- مبارزه با زمین‌داران استثمارگر دهقانان فقیر
- تنظیم امور مالی کشور
- توسعه‌ی راه‌های ارتباطی
- ارسال جوانان مصری به اروپا برای فراگیری علوم جدید
- مخالفت با احداث کانال سوئز

سلطه‌ی استعمارگران انگلیسی بر مصر

- جانشینان محمدعلی پاشا:
- ۱- لایق و کاردان نبودن جانشینان محمدعلی پاشا
 - ۲- ادامه‌ی اصلاحات محمدعلی پاشا
 - ۳- گرفتن وام از خارجیان
 - ۴- بدهکار کردن مصر به کشورهای دیگر
 - ۵- موافقت **سعید پاشا** با ساختن کانال سوئز به امید کسب درآمد

اوضاع مصر در زمان سعید پاشا (بعد از افتتاح کانال سوئز)

- فروش سهام خود به انگلستان به دلیل بدهکاری سنگین به بانک‌های اروپایی
- اداره‌ی کانال سوئز و بهره‌برداری از منافع آن به دست استعمارگران انگلیسی
- مداخله‌ی انگلستان در امور داخلی مصر، به سبب اهمیت کانال سوئز
- **به زیر سلطه رفتن مصر در اواخر قرن نوزدهم**
- تحت حمایت انگلستان **قرار گرفتن در اوایل قرن بیستم**

مبارزان مصری در دوران حاکمیت استعمار

- **عربی پاشا**: جنبش سیاسی - نظامی مصریان علیه استعمار انگلیس
- **محمد عبده و عبدالرحمان کواکبی**: مبارزه از طریق فعالیت‌های فرهنگی

سودان

- قیام مردم سودان علیه استعمار انگلستان به دلیل گرفتن مالیات‌های سنگین
- **رهبر قیام مردم سودان**: «المهدی»، معروف به «مهدی سودانی»، نامیده شدن به «مهدیون» از طرف پیروانش

- **اقدامات مهدیون**: شکست نیروهای مشترک مصر و انگلیس

پایه‌گذاری حکومتی مستقل

نتیجه‌ی قیام مهدیون:

- سرکوبی توسط نیروهای مشترک فرانسه و انگلستان
- مستعمره شدن به عنوان سودان مصر و انگلیس

۱- مستعمره‌ی فرانسه

- ۲- گسترش رقابت دولت‌های اروپایی بر سر تسلط بیشتر بر مستعمرات تا دریای مدیترانه و شمال آفریقا

۳- شمال آفریقا و الجزایر در کانون توجه خاص فرانسویان

۴- الجزایر، بخشی از قلمرو عثمانی

- ۵- اعمال نفوذ فرانسویان بر الجزایر، به دلیل **ضعف دولت عثمانی و عدم اطاعت قبایل از**

حاکم الجزایر

عکس‌العمل مردم مصر

مستعمرات دیگر انگلستان در آفریقا

بهبودی حمله‌ی فرانسه به الجزایر

- بدهکار بودن فرانسه به الجزایر، به دلیل خرید اقلام عمده‌ای از مواد غذایی
 - تقاضای پرداخت بدهی حاکم الجزایر از دولت فرانسه
 - سرباز زدن فرانسه از پرداخت بدهی، به بهانه‌ی تهاجم دزدان دریایی به کشتی‌های فرانسوی
- نتیجه:
- ۱- حمله‌ور شدن ارتش فرانسه به خاک الجزایر
 - ۲- اشغال بخش‌هایی از این سرزمین
 - ۳- قیام مردم الجزایر
 - ۴- رهبر قیام مردم الجزایر: **امیر عبدالقادر**

امیر عبدالقادر

اقدامات امیر عبدالقادر:

- مقاومت در مقابل اشغال‌گران
 - تسلیم و شکست در مقابل نیروهای مجهز و دارای امکانات فراوان ارتش فرانسه
 - زندانی شدن عبدالقادر
 - تبعید وی به دمشق
- سرانجام:
- ۱- تصرف کامل الجزایر به دست استعمارگران فرانسوی
 - ۲- اواسط قرن بیستم؛ آغاز دور تازه‌ای از مبارزات ضد استعماری
 - ۳- استقلال کامل در سال ۱۹۶۲

استعمار فرانسه در آفریقا

آلمان

- نیمه‌ی دوم قرن ۱۹
- آلمان و ایتالیا، دو رقیب استعماری جدید
- توسعه طلبی آلمان با اتکا به قدرت نظامی با برهم ریختن توازن قوا در اروپا
- مهم‌ترین خواسته‌ی آلمان، داشتن مستعمره‌هایی در جهان
- دیر پا گذاشتن به عرصه‌ی استعماری
- نیازهای صنعتی، رشد جمعیت، محدودیت خاک، دلیل ادعاهای استعماری آلمان
- تانزانیا، نامیبیا، کامرون، توگو، از جمله کشورهای تصرف شده توسط آلمان

ایتالیا

- ظهور اندیشه‌های استعماری، پس از رسیدن به وحدت سیاسی
- الگو قراردادن روم باستانی، در کشورگشایی و کسب مستعمره
- نامیدن دریای مدیترانه به دریای ایتالیا (دریای روم)
- ادعای مالکیت بر شمال آفریقا
- لشکرکشی به حبشه (اتیوپی)
- شکست از حبشه با وجود داشتن سلاح‌های جدید و ارتش منظم
- شگفتی فراوان جهانیان و سرافکندگی ایتالیا، از شکست در مقابل حبشه (اتیوپی)

بلژیک

- بلژیک یک اروپایی استعمارگر دیگر
- تصرف کنگو با توسل به حيله و زور

استعمارگران جدید

ب) استعمار در آمریکای لاتین:

- پرتغالی‌ها و اسپانیایی‌ها، نخستین استعمارگران به قاره‌ی آمریکا
- سلطه‌ی بیش از ۳۰۰ سال بر آمریکای لاتین
- تغییر ترکیب جمعیتی کشورهای آمریکای لاتین به نفع خود، طی سه قرن
- انحصاری کردن تجارت خارجی به نفع خود
- تصرف املاک وسیع
- برقراری نظام حقوقی تبعیض‌آمیز
- مورد استثمار و توهین قرار گرفتن سرخ‌پوستان – ساکنان اصلی آمریکا – به‌عنوان طبقه‌ی فرودست

معرفی آمریکای لاتین:

- ۲۰ کشور از مکزیک تا جنوبی‌ترین نقطه‌ی قاره‌ی آمریکا
- برزیل: پرتغالی

زبان

باقی کشورهای آمریکای لاتین: اسپانیایی

} زبان

دلیل نامیدن این کشورها به آمریکای لاتین: لاتینی بودن زبان‌های پرتغالی و اسپانیایی

دلایل عمده‌ی جنبش استقلال‌طلبانه‌ی مردم آمریکای لاتین در آغاز قرن نوزدهم:

- رفتار تحقیرآمیز استعمارگران اسپانیایی و پرتغالی با مردم
- تحت تأثیر بودن از اندیشه‌های انقلاب کبیر فرانسه روشنفکران و تحصیل کرده‌های آمریکای لاتین
- نارضایتی از نظام استبدادی (روشنفکران و تحصیل کرده‌ها)
- خواهان استقرار حکومت‌های مردم‌سالار (روشنفکران و تحصیل کرده‌ها)
- از کار برکنار شدن موقتی خاندان سلطنتی اسپانیا، پس از فتح اسپانیا توسط نیروهای فرانسه در زمان ناپلئون (زمینه‌ی مساعد شورش آزادی‌خواهان)
- وجود فاصله‌ی طبقاتی و قرار گرفتن تمامی مناصب و مقامات مهم حکومتی و زمین‌های وسیع در دست تعدادی از خاندان‌های اشرافی وابسته به استعمارگران

منجر به: فقر عمومی مردم آمریکای لاتین، نارضایتی شدید

قهرمان جنبش استقلال‌طلبی آمریکای لاتین:

- سیمون بولیوار
- مبارزه علیه استعمارگران و آزاد کردن و استقلال کشورهای و نروئل، کلمبیا، پرو، اکوادور و بولیوی از چنگال استعمارگران
- نام‌گذاری کشور بولیوی از نام سیمون بولیوار

سیمون بولیوار

آمریکای لاتین

- تبدیل شدن امریکا به کشوری صنعتی و ثروتمند در اواخر قرن ۱۹
- افزایش مداخلات سیاسی اقتصادی در آمریکای لاتین

شیوهی استعمار آمریکایی

- صادر کردن کالاهای خود به کشورهای دیگر
- به کار انداختن سرمایه‌های خود در راه آهن و معادن و مؤسسات اقتصادی کشورهای آمریکای لاتین و ام دادن به دولت‌های مستعمره
- به زیر سلطه درآوردن دولت‌های آمریکای لاتین توسط سرمایه‌داران و بانکداران حمایت شده توسط ایالات متحده آمریکا
- کمک مالی و سیاسی به احزاب و گروه‌های طرفدار خود
- دخالت در مستعمرات به بهانه‌ی برقراری نظم و آرامش و مقابله با تهدیدات
- شیوهی جدید استعمار آمریکا موسوم به «استعمار نو»

امپریالیسم آمریکا